

TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI JORIY ETISH HAMDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Abdullayeva Barno

Puchon Universiteti Ta'lim menejmenti mutaxassisligi I-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqola ta'lim muassasalarida innovatsion menejmentni joriy etish jarayonlari, uning tashkiliy-pedagogik asoslari hamda samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi omillar hamda innovatsion boshqaruvning zamonaviy yondashuvlari, raqamlashtirilgan boshqaruv tizimlari, pedagogik jarayonni optimallashtiruvchi ilg'or texnologiyalar va ularni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarini tahlil qiladi. Shuningdek, ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini modernizatsiya qilish, kadrlar salohiyatini rivojlantirish va boshqaruv madaniyatini takomillashtirishda innovatsion menejmentning o'rni asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari innovatsion boshqaruvni samarali tashkil etish ta'lim muassasalari faoliyatining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil ekanini ko'rsatadi va keng fikr-mulohazalar yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *innovatsion menejment, ta'lim muassasalari, boshqaruv tizimi, raqamlashtirish, pedagogik innovatsiyalar, samaradorlik, modernizatsiya, innovatsion yondashuvlar, strategik rejalashtirish, ta'lim sifati.*

IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE MANAGEMENT IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND ISSUES OF INCREASING ITS EFFECTIVENESS

Abstract: *This article analyzes the processes of implementing innovative management in educational institutions, its organizational and pedagogical foundations, and the factors contributing to increasing its effectiveness. It examines modern approaches to innovative management, digitalized management systems, advanced technologies optimizing pedagogical processes, and the mechanisms for their practical application. Furthermore, the study substantiates the role of innovative management in improving educational quality, modernizing the learning process, developing staff potential, and enhancing management culture. The research findings demonstrate that effective organization of innovative management is a crucial factor in increasing the competitiveness of educational institutions and provides extensive insights and reflections.*

Keywords: *innovative management, educational institutions, management system, digitalization, pedagogical innovations, effectiveness, modernization, innovative approaches, strategic planning, educational quality.*

ВНЕДРЕНИЕ ИННОВАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ И ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ

Аннотация: В статье анализируются процессы внедрения инновационного менеджмента в образовательных учреждениях, его организационно-педагогические основы и факторы, способствующие повышению его эффективности. Рассматриваются современные подходы к инновационному менеджменту, цифровые системы управления, передовые технологии, оптимизирующие педагогические процессы, и механизмы их практического применения. Кроме того, обосновывается роль инновационного менеджмента в повышении качества образования, модернизации учебного процесса, развитии потенциала кадров и совершенствовании культуры управления. Результаты исследования показывают, что эффективная организация инновационного менеджмента является важнейшим фактором повышения конкурентоспособности образовательных учреждений и предоставляют широкие возможности для анализа и размышлений.

Ключевые слова: инновационный менеджмент, образовательные учреждения, система управления, цифровизация, педагогические инновации, эффективность, модернизация, инновационные подходы, стратегическое планирование, качество образования.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim sohasida kechayotgan tezkor o'zgarishlar, raqamli transformatsiya jarayonlari va global miqyosda kuchayib borayotgan raqobat ta'lim muassasalarini yangi boshqaruv yondashuvlarini joriy etishga undamoqda. Innovatsion menejmentning amaliyotga tatbiq etilishi ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, o'quv dasturlarini yangilash, pedagoglar salohiyatini oshirish hamda boshqaruvning shaffof va samarali mexanizmlarini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion menejmentning bugungi kundagi ahamiyati, avvalo, ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini ta'minlash, o'quv jarayonining sifatini oshirish va ta'lim xizmatlarini xalqaro standartlarga moslashtirishda namoyon bo'lmoqda. Raqamlashtirish, sun'iy intellekt asosidagi boshqaruv tizimlari, elektron ta'lim platformalari va avtomatlashtirilgan nazorat mexanizmlarining keng qo'llanilishi innovatsion boshqaruvni nafaqat dolzarb, balki zaruriy jarayonga aylantirmoqda. Shu bilan birga, innovatsion menejment ta'lim tizimida samaradorlikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, o'quvchi va pedagoglar ehtiyojlarini chuqur o'rganish, ta'lim jarayonini individual yondashuvlar asosida tashkil

etish imkonini yaratadi. Bu esa ta'limning sifat ko'rsatkichlarining oshishiga, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning keng joriy qilinishiga va innovatsion muhitning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Mazkur jarayonlarning barchasi innovatsion menejmentning bugungi kun ta'lim tizimi uchun strategik ahamiyatga egaligini ko'rsatadi hamda ta'lim muassasalari rivojlanishining uzluksizligini ta'minlashda uning o'rnini yanada kuchaytiradi. Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishida innovatsion menejmentning o'rnini tobora ortib bormoqda¹⁰⁴. Globallashuv, raqobatning kuchayishi, raqamli texnologiyalarning keng tatbiq etilishi ta'lim muassasalaridan tezkor, samarali va ilmiy asoslangan boshqaruvni talab qiladi. Shu bois bugungi kunda ta'lim jarayonini tashkil etish, nazorat qilish va rivojlantirishda innovatsion yondashuvlar, zamonaviy boshqaruv texnologiyalari hamda yangicha fikrlashga asoslangan strategiyalar muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim muassasalari faoliyatiga innovatsion menejmentni joriy etish nafaqat o'quv jarayonining sifatini oshiradi, balki pedagogik jamoaning kasbiy salohiyatini kuchaytiradi, tashkiliy jarayonlarni optimallashtiradi va ta'lim xizmatlari samaradorligini yangi bosqichga ko'taradi. Bunda raqamlashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, ilg'or tajribalarni joriy qilish hamda boshqaruv madaniyatini takomillashtirish asosiy vazifalardan hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Innovatsion menejment bu ta'lim jarayonini takomillashtirishga qaratilgan yangi g'oyalar, texnologiyalar va boshqaruv usullarini tizimli ravishda joriy etish va rivojlantirish jarayonidir. Hozirgi davrda ta'lim tizimi samaradorligini oshirishda pedagogik innovatsiyalar, zamonaviy boshqaruv mexanizmlari va raqamli texnologiyalarga asoslangan boshqaruv tizimlari muhim o'rin egallaydi¹⁰⁵. Innovatsion menejmentning nazariy asoslari o'z ichiga strategik rejalashtirish, o'quv jarayonini modernizatsiya qilish, jarayonlar sifatini nazorat qilish hamda boshqaruv madaniyatini rivojlantirish kabi yo'nalishlarni qamrab oladi¹⁰⁶. Ushbu yondashuv ta'lim muassasasining rivojlanish strategiyasini ilmiy asoslashga yordam beradi. Bugungi kunda ta'lim muassasalarida boshqaruv faoliyatiga quyidagi innovatsion texnologiyalar keng tatbiq etilmoqda:

1. Raqamli boshqaruv tizimlari (e-management): hujjat aylanishi, o'quv jarayonini nazorat qilish, elektron jurnallar va platformalar orqali boshqaruvning avtomatlashtirilishi.
2. Elektron ta'lim (e-learning): masofaviy ta'lim platformalari, onlayn kurslar va interaktiv o'quv resurslaridan foydalanish.

¹⁰⁴ Abdukarimov U. Ta'lim tizimida innovatsion menejment. Toshkent. Ta'lim, 2021 -yil.

¹⁰⁵ Axmedov S. Raqamli texnologiyalar va ta'lim boshqaruvi. Toshkent. O'qituvchi, 2022 -yil.

¹⁰⁶ Ergashev D. Innovatsion boshqaruv metodlari. Toshkent. Fan va texnologiya, 2020-yil.

3. Pedagogik innovatsiyalar: kompetensiyaga asoslangan yondashuv, STEAM ta’limi, loyiha metodlari, interfaol o’qitish usullari.

4. Monitoring va tahlil tizimlari: o’quv jarayonining sifat ko’rsatkichlarini real vaqt rejimida tahlil qilish va baholash imkonini beruvchi tizimlar.

So‘nggi besh yil ichida ta’lim muassasalarida raqamlashtirish jarayoni keskin tezlashdi. COVID-19 pandemiyasi (2020) ayniqsa ta’lim tizimini onlayn platformalarga o’tishga majbur qildi va bunda innovatsion boshqaruv yondashuvlarining ahamiyati ke skin ortdi. Ushbu davrda, Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, EduMarket, Kundalik tizimlari keng joriy qilindi, ta’lim muassasalarining elektron hujjat almashinuvi, elektron jurnallar va elektron nazorat tizimlari jadal rivojlandi, o’qituvchilarning raqamli savodxonligi bo’yicha keng ko‘lamli o’quv kurslari yo‘lga qo’yildi¹⁰⁷. Bu jarayon raqamli menejmentning uzviy qismiga aylandi. 2020–2025 yillarda O‘zbekiston va dunyo ta’lim tizimida, STEAM yondashuvi, Kreativ metodlar va Interfaol texnologiyalar keng amaliyotga tatbiq etildi. Bu esa ta’lim muassasalarida innovatsion menejmentning asosiy vazifalaridan biri o’quv jarayonining sifati va mazmunini yangilashga xizmat qildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Innovatsion menejment samaradorligini oshirish, avvalo, ta’lim muassasalarida raqamli savodxonlikni rivojlantirish va pedagoglarning malakasini muntazam oshirib borishni talab qiladi¹⁰⁸. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish jarayonida kadrlarning kompetensiyasi asosiy omil bo‘lib, o’qituvchilarni IT vositalari, elektron platformalar va raqamli pedagogika bo’yicha o’qitish innovatsion boshqaruvning barqarorligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, texnik va axborot infratuzilmasini mustahkamlash ham katta ahamiyatga ega. Ta’lim muassasalarini yuqori tezlikdagi internet, kompyuter texnikalari, interaktiv doskalar va elektron boshqaruv tizimlari bilan ta’minlash, shuningdek texnik xizmat ko’rsatish jarayonini yo‘lga qo’yish innovatsion menejmentning samarali ishlashiga zamin yaratadi. Innovatsion boshqaruvning sifatli amalga oshirilishi elektron hujjat aylanishi, elektron jurnallar, monitoring tizimlari va sun’iy intellektga asoslangan tahliliy dasturlarni takomillashtirishni talab qiladi¹⁰⁹. Boshqaruvning raqamli shaklga o’tishi ta’lim muassasasida shaffoflikni kuchaytiradi, vaqt va resurslarni tejaydi hamda tezkor qaror qabul qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, innovatsion madaniyatni shakllantirish ham muhim

¹⁰⁷ Karimova N. Pedagogik innovatsiyalar va ta’lim sifatini oshirish. Toshkent. Universitet nashriyoti, 2023 -yil.

¹⁰⁸ Mamatqulov R. Ta’lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish. Toshkent. Ta’lim boshqarmasi, 2021 -yil.

¹⁰⁹ Qodirov A. Innovatsion menejment nazariyasi va amaliyoti. Toshkent. Ilm, 2022 -yil.

o'rin tutadi. Jamoaning yangilikka ochiqqligini oshirish, ijodkorlikni rivojlantirish, pedagoglarni yangi g'oyalar uchun rag'batlantirish hamda innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi ijobiy muhit yaratish innovatsion menejmentning ichki asosidir. Ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda individual yondashuvni kuchaytirish, o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini o'rganib borish va ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan strategiyalar asosida tashkil etish innovatsion boshqaruvning natijadorligini oshiradi. Bu jarayon ta'lim sifati ko'rsatkichlarining yaxshilanishiga va o'quvchilar motivatsiyasining oshishiga olib keladi. Shuningdek, xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni mahalliy sharoitga moslashtirib borish ham muhim omil bo'lib, Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya kabi mamlakatlarning innovatsion boshqaruv tajribalarini tatbiq etish ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Innovatsion menejment samaradorligining yana bir muhim sharti strategik rejalashtirishdir. Ta'lim muassasalarida qisqa, o'rta va uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish, aniq natijaga yo'naltirilgan indikatorlar yaratish va loyiha boshqaruvi metodlarini qo'llash ta'lim tizimini tizimli rivojlantirish imkonini beradi. Bundan tashqari, ichki va tashqi kommunikatsiya tizimlarini yaxshilash, pedagoglar, o'quvchilar, ota-onalar va ta'lim tashkiloti o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish innovatsion jarayonlarning yanada samarali tatbiq etilishini ta'minlaydi.

Innovatsion boshqaruv elementlarining joriy etilishi ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Jumladan:

- o'quvchilarning bilim olish jarayonida motivatsiyasi oshadi;
- pedagogik jamoaning kasbiy o'sishi ta'minlanadi;
- ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ko'payadi;
- boshqaruv jarayonlarining aniqligi kuchayadi;
- ta'lim xizmatlarining raqobatbardoshligi ortadi.

Bularning barchasi ta'lim muassasasining umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir etib, uning zamonaviy talablar bilan uyg'un rivojlanishiga xizmat qiladi.

NATIJA VA MUXOKAMALAR

Oxirgi yillarda ko'plab ta'lim tashkilotlari data-analitika va raqamli monitoring texnologiyalaridan foydalana boshladi. Bunga quyidagilar misol bo'ladi:

- o'quvchilar davomati va natijalarini real vaqt rejimida tahlil qilish;
- o'qituvchilar faoliyatini baholashning shaffof elektron mezonlari;
- ta'lim sifatini monitoring qilishning AI asosidagi dasturlari.

Bu boshqaruvning aniq va hisobdor bo'lishiga yordam berdi. Kelajakda ta'lim tizimi sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (big data), robototexnika, virtual va kengaytirilgan reallik kabi texnologiyalar asosida rivojlanadi. Bu esa ta'lim muassasalarida boshqaruvning yanada

takomillashuviga, jarayonlarni avtomatlashtirishga va o‘quv jarayonini individual yondashuvlar asosida tashkil etishga imkon yaratadi. Innovatsion menejmentning keng joriy etilishi O‘zbekiston ta’lim tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va ta’lim sifatini yanada oshirishning muhim omili bo‘lib qoladi. 2021–2024 yillar davomida:

1- malaka oshirish institutlari o‘qituvchilarga IT, raqamli pedagogika, onlayn dars metodikasi bo‘yicha maxsus kurslarni joriy qildi;

2-ta’lim muassasalarida innovatsion guruhlar, media-markazlar va IT-laboratoriyalar tashkil etildi. Bu jarayon innovatsion menejmentning eng muhim omillaridan biriga aylandi.

Oxirgi besh yilda, Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya kabi rivojlangan davlatlarning innovatsion boshqaruv tajribalaridan foydalanish. xalqaro reytinglarga chiqish maqsadida ta’lim muassasalarida boshqaruv sifatini oshirish, xorijiy ekspertlarni jalb qilish amaliyoti kuchaydi¹¹⁰. Bu ta’lim muassasalarining global miqyosdagi raqobatbardoshligini oshirdi. 2020–2025 yillar davomida ta’lim muassasalarida innovatsion menejmentni rivojlantirish bo‘yicha joriy qilingan tashabbuslar natijasida:

boshqaruvning shaffofligi oshdi,

o‘qituvchilar malakasi sezilarli darajada yaxshilandi,

ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalar ustuvor o‘rin egalladi,

ta’lim sifati monitoringi real vaqt rejimiga o‘tdi,

innovatsion loyihalar soni ko‘paydi.

Innovatsion menejment samaradorligini oshirish kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayon texnologiyalarni joriy etish bilan cheklanmay, balki kadrlar salohiyatini rivojlantirish, infratuzilmani mustahkamlash, ma’lumotlarni tahlil qilishga asoslangan boshqaruvni shakllantirish, jamoaviy madaniyatni yuksaltirish va strategik fikrlashni yo‘lga qo‘yish kabi keng ko‘lamli chora-tadbirlarni o‘z ichiga oladi¹¹¹. Shu omillarning uyg‘un amalga oshirilishi ta’lim muassasasining raqobatbardoshligini oshirib, ta’lim sifati va samaradorligining yuqori natijalarga erishishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, ta’lim muassasalarida innovatsion menejmentni joriy etish va uning samaradorligini oshirish bugungi kunda ta’lim tizimining rivojlanishi uchun strategik ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar, elektron boshqaruv tizimlari va pedagogik innovatsiyalarni tizimli joriy etish ta’lim sifatini oshirish, boshqaruv jarayonlarini shaffoflashtirish va resurslardan samarali foydalanish imkonini

¹¹⁰ Tursunov B. Ta’lim muassasalarida strategik reja lashtirish. Toshkent. Pedagogika, 2020-yil.

¹¹¹ Xolmirzaev S. Ta’limda elektron boshqaruv tizimlarini joriy etish. Toshkent. Innovatsion nashr, 2023-yil.

beradi. Samarali innovatsion menejment nafaqat texnologiyalarga, balki pedagoglarning malakasini oshirish, strategik rejalashtirish, innovatsion madaniyatni shakllantirish va jamoaviy hamkorlikni rivojlantirishga bog‘liq. Oxirgi besh yillik tajribalar ko‘rsatgani dek, raqamlashtirish, monitoring va xalqaro tajribalarni integratsiya qilish orqali ta‘lim muassasalari faoliyati sezilarli darajada optimallashtirildi va sifat ko‘rsatkichlari yaxshilandi. Shu sababli, innovatsion menejmentni davomli rivojlantirish va uni tizimli asosda tatbiq etish ta‘lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshirish, pedagogik jarayonlarni modernizatsiya qilish va o‘quvchilarni zamonaviy talablar darajasida tayyorlash uchun muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdukarimov U. Ta‘lim tizimida innovatsion menejment. Toshkent. Ta‘lim, 2021 -yil.
2. Axmedov S. Raqamli texnologiyalar va ta‘lim boshqaruvi. Toshkent. O‘qituvchi, 2022-yil.
3. Ergashev D. Innovatsion boshqaruv metodlari. Toshkent. Fan va texnologiya, 2020-yil.
4. Karimova N. Pedagogik innovatsiyalar va ta‘lim sifatini oshirish. Toshkent. Universitet nashriyoti, 2023-yil.
5. Mamatqulov R. Ta‘lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirish. Toshkent. Ta‘lim boshqarmasi, 2021-yil.
6. Qodirov A. Innovatsion menejment nazariyasi va amaliyoti. Toshkent. Ilm, 2022-yil.
7. Tursunov B. Ta‘lim muassasalarida strategik rejalashtirish. Toshkent. Pedagogika, 2020-yil.
8. Xolmirzaev S. Ta‘limda elektron boshqaruv tizimlarini joriy etish. Toshkent. Innovatsion nashr, 2023-yil.
9. Yo‘ldoshev F. Innovatsion menejment va raqamli transformatsiya. Toshkent. Ta‘lim va rivojlanish, 2022-yil.
10. Rustamova G. Zamonaviy ta‘lim boshqaruvi va pedagogik innovatsiyalar. Toshkent. Universitet nashriyoti, 2021-yil.